

Op de foto Kees Andriessse in plaatselijke dracht samen met een vriendelijke medewerker van een Jordaanse aardewerk-werkplaats, die graag even samen met hem wilde poseren.

In 2023 wordt de staat Israël 75 jaar. Net als Kees Andriessse, de auteur en fotograaf van dit boek. Vele malen bezocht hij Israël. Als jongeman werkte hij er na zijn middelbare school in een kibboets, hij ging er met vakantie en leidde vele malen gasten door het land rond als reisleader.

In dit boek Israël 75 jaar – Bekijk het maar heeft Kees Andriessse zijn eigen ervaringen in het land genoteerd. Een deel zijn de dagboekverhalen van zijn reizen met groepen door Israël, de Westbank en Jordanië. De verhalen gaan niet alleen over de pleziertjes en ongemakken van alle dag.

Ze bevatten ook een eerlijk relaas over hoe mensen reageren op een wereld die totaal anders blijkt dan wat ze van tevoren hadden verwacht. Door het boek heen lopen de gebeurtenissen die sinds 1948 het lot van Israël hebben bepaald. Steeds bekeken door de ogen van Kees Andriessse en voorzien van zijn commentaar.

Kees Andriessse nodigt in Israël 75 jaar – Bekijk het maar zijn lezers uit om met hem mee te kijken, onderweg door 'het land waar hij ondanks alles veel van houdt'.

www.keestravel.nl

ISRAËL 75 JAAR

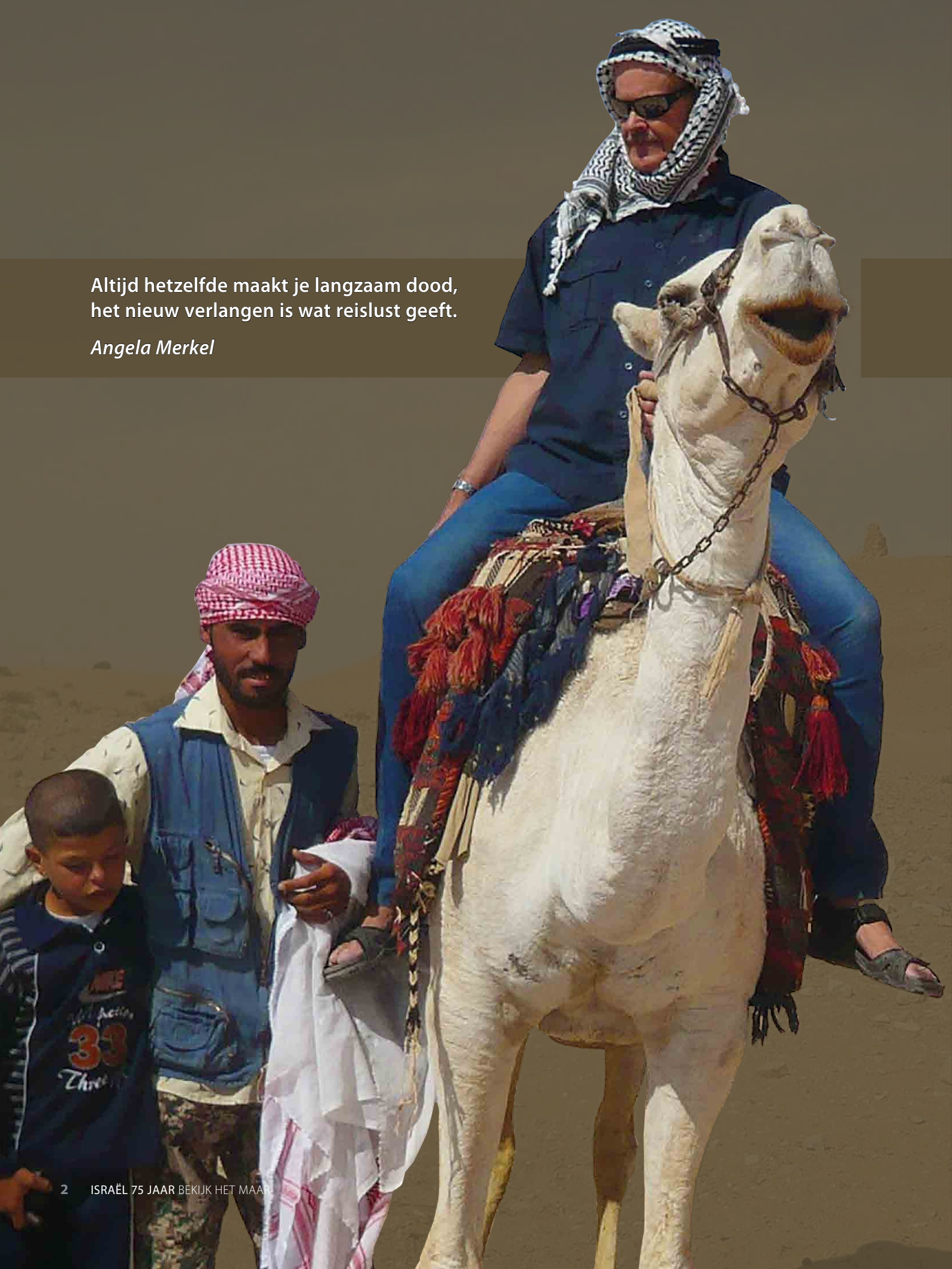
ISRAËL 75 JAAR BEKIJK HET MAAR

Kees Andriessse

Kees Andriessse

Ervaringen van een
leeftijdsgenoot met
Joden en Arabieren
in Israël en op de
Westbank

Altijd hetzelfde maakt je langzaam dood,
het nieuw verlangen is wat reislust geeft.

Angela Merkel

Vanaf mijn twintigste ga ik naar Israël. Ik ben er vaak geweest en heb er heel veel mensen ontmoet. Hoewel ik kritisch ben over de Israëlische politiek, heb ik wat met het land en met de mensen die er wonen. In 1948 is de staat Israël uitgeroepen en ik ben in hetzelfde jaar geboren. In 2023 bestaan Israël en ik dus allebei 75 jaar ...

Voorwoord

Ik ben in Amsterdam-Zuid geboren. Voor de oorlog woonden daar veel Joden. In de oorlog coördineerden de nazi's er hun uitroeiingsplannen. In 1955 verhuisden we naar Zandvoort, dat voor de oorlog dé badplaats van de Amsterdamse Joden was.

Al jaren volg ik wat er in Israël gebeurt. Bij het schrijven van dit boek kon ik putten uit een uitgebreide verzameling persoonlijke aantekeningen, krantenartikelen, boeken en duizenden foto's. De fotogenieke koppen van de trotse Joden en Arabieren maken altijd weer indruk op mij. Met name de periode 2011-2018, toen ik als reisleader veel in Israël werkte, krijgt ruime aandacht in het boek.

Ik ben geen historicus en ik heb geen enkele wetenschappelijke pretentie. Bij het schrijven ben ik uitgegaan van een chronologische volgorde van gebeurtenissen die ik als belangrijk ervaar.

Een van de redenen om mij in het jodendom en de staat Israël te verdiepen is mijn achternaam. Zo'n 180 keer komt de naam Andriessse voor op lijsten van vermoorde Joden. Op het Holocaust Namenmonument aan de Weesperstraat in Amsterdam staan de namen van 102.000 Nederlandse Holocaustslachtoffers. De naam Andriessse staat er twintig keer vermeld. Het toenemend antisemitisme baart mij zorgen. Soms hoor ik het zelfs bij vrienden, vaak verpakt in kritiek op Israël.

Van de 'Israël-knuffelaars' hebben velen inmiddels een houding aangenomen in de geest van 'Israël, bekijk het maar'. Het inspireerde mij tot de titel van dit boek, omdat je er duidelijk twee kanten mee op kunt ...

Ik wens u veel lees- en kijkplezier!

Kees Andriessse

Inhoud

	Pagina
Inleiding	7
Op weg naar een nationaal tehuis	11
De staat Israël (1948-1968)	17
Kibboets en oorlog (1968-1984)	39
Terug in Israël (1984-2011)	63
Reisleider in Israël (2011-2018)	91
• Voorbereiding en eerste reis (mei 2011)	96
• Tweede reis (juni 2011)	108
• Derde reis (juni 2012)	122
• Vierde reis (juni 2013)	131
• Vijfde reis (juli 2013)	138
• Zesde reis (maart 2014)	148
• Zevende reis (juni 2015)	158
Gemengde gevoelens (2018-2022)	167
• Achtste reis (mei 2018)	170
Alles op een rij	191
Bijlagen	194
• Engelse vertalingen <i>Voorwoord en 'Alles op een rij'</i>	
• Kaart Israël	197
Colofon	199

A soldier in a desert environment, wearing a tan uniform and a bucket hat, carries a large, blue, rectangular metal structure. The background shows a sandy landscape with some structures and other people in the distance.

De staat Israël (1948-1968)

Toen de Engelsen in 1948 genoeg hadden van de onrust tussen Joden en Arabieren in hun mandaatgebied Palestina, kwamen de Verenigde Naties met een resolutie om het gebied op te splitsen in een Joods en een Arabisch deel. In mei 1948 riep Ben-Gurion de staat Israël uit. Voortaan hadden Joden uit de hele wereld de zekerheid dat er altijd een land was waar ze zich veilig konden vestigen. Onmiddellijk na de Israëlische onafhankelijkheidsverklaring vielen de Arabische landen de nieuwe staat binnen. De 750.000 inwoners van Israël stonden tegenover een overweldigende overmacht van ruim veertig miljoen Arabieren. Israël wist zich ternauwernood staande te houden en kon de Arabische invasie stoppen. Op 19 juli 1948 kwam er een wapenstilstand, geen vrede.

19
48

Onafhankelijkheidsverklaring

Als de Engelsen genoeg hebben van alle aanslagen op hun mensen komen de Verenigde Naties met een resolutie om Palestina op te splitsen in een Joods en een Arabisch deel. Amerika en Rusland erkennen de nieuwe Joodse staat direct. De Joodse leiders gaan akkoord, maar de Arabieren niet. De gedachte van de Joodse leiders als Ben-Gurion is: een kleine staat is beter dan geen staat. In gedachten zijn ze al bij de vorming van Eretz Israël: een grote Joodse staat van de Middellandse Zee tot aan de Jordaan. Die oorspronkelijke gedachte van een groot Israël wordt in de loop der jaren stap voor stap uitgewerkt. In mei 1948 roept Ben-Gurion de staat Israël uit. Golda Meir wordt benoemd tot minister van arbeid, Weizmann wordt de eerste president. Er wonen intussen al meer dan 650.000 Joden in Palestina. Voortaan geldt de Wet van Terugkeer: alle Joden die in het buitenland zijn geboren, en iedereen met Joodse ouders, grootouders of een Joodse partner, heeft het recht om het Israëlische staatsburgerschap te claimen. Dit geeft Joden van over de hele wereld de zekerheid dat er voortaan altijd een

land is waar ze zich veilig kunnen vestigen.

Reacties vanuit Nederland

De Nederlandse regering onder leiding van Vadertje Drees is niet blij met het uitroepen van de Joodse staat. Vooral katholieken en gereformeerden hebben bedenkingen. Pas in januari 1950 erkent Nederland de Joodse staat. Er is zelfs na de oorlog nog sprake van afkeer richting Joden. Bovendien wil de regering de miljoenen moslims in Nederlands-Indië niet voor het hoofd stoten. De Nederlandse regering benoemt als eerste consul in de staat Israël dr. J.A. Nederbragt. Deze is dan al vanaf 1946 consul-generaal in toen nog mandaatgebied Palestina. Het is een vreemde benoeming. Nederbragt heeft in die dagen veel kritiek op wat hij de pro-zionistische houding van Nederland noemt.

Onafhankelijkheidsoorlog (Oorlog 1)

Onmiddellijk na de onafhankelijkheidsverklaring vallen de omringende Arabische landen de nieuwe staat binnen. De 650.000 inwoners van Israël zien zich tegenover een overmacht van ruim veertig miljoen Arabieren in de buurlanden gesteld. Israël weet zich maar net staande te houden en verliest veel van het door de

Engelsen in 1917 toegewezen gebied. Mannen en vrouwen strijden zij aan zij en het is een godswonder dat ze de vijand weten te verslaan. Golda Meir haalt bij Amerikaanse Joden 150 miljoen dollar op, waarmee ze in Oost-Europa wapens koopt. Amerika en Engeland weigeren wapens aan Israël te leveren. Oliebelangen? In juni wordt de Arabische invasie gestopt. Op 19 juli volgt een wapenstilstand, maar geen vrede. Maar liefst 6000 jonge Israëli verliezen in de oorlog hun leven. De Gazastrook komt in Egyptische handen en de Westbank en Oost-Jeruzalem worden Jordaans. Arabische aanslagen in Israël zijn aan de orde van de dag.

Toename emigratie

Intussen neemt de emigratie van Joden naar Israël explosief toe. Tussen 1948 en 1952 emigreren 700.000 mensen naar Israël, met onder andere grote groepen uit Jemen, Marokko en Irak. In een paar jaar verdubbelt de Israëlische bevolking tot meer dan 1,5 miljoen mensen. Huisvesting wordt het grootste probleem. Er breken ziektes uit, eten en kleding gaan op de bon.

Joden verdreven

Tussen 1948 en 1975 worden 850.000 Joden

uit de Arabische landen verdreven. In 1950 is bijvoorbeeld nog 40 procent van de bevolking van Bagdad Joods. Ze moeten en masse en met gedwongen achterlating van hun bezittingen vertrekken naar Israël. Materiële compensatie heeft tot op de dag van vandaag niet plaatsgevonden. In Marokko, waar 300.000 Joden in vrede leven, komen in 1948 bij een pogrom meer dan tweehonderd Joden om. Vermeld dient te worden dat de sultan van Marokko tijdens de Tweede Wereldoorlog geen enkele Jood aan de nazi's heeft uitgeleverd. De sultan huldigt het principe dat alle inwoners van Marokko zijn kinderen zijn. Ook tegenwoordig hebben Joden in Marokko een speciale bescherming. Ze mogen hun eigen huwelijken sluiten en hebben hun eigen scholen. Dat zijn rechten die christenen in Marokko niet hebben.

Palestijnse vluchtelingen

President Weizmann is bang geworden door zoveel Arabieren binnen het grondgebied van Israël. Hij zorgt ervoor dat 600.000 Palestijnen naar Jordanië, Libanon, Syrië en de Westbank vluchten. Veel Arabische dorpen worden verwoest. De grote man achter deze actie is

Reisleider in Israël (2011-2018)

In mei 2011 maakte Kees Andriessse zijn eerste reis als reisleader van Djoser naar Israël. In enkele jaren tijd zouden er nog zeven volgen. Om zijn geheugen op te frissen reisde hij eerst veertien dagen alleen door Israël, voor hij zijn eerste groep gasten in Tel Aviv ging ophalen. Hij bezocht de plekken waar hij vroeger was, haalde herinneringen op met oude bekenden en leerde er nieuwe vrienden kennen. Wat Kees Andriessse bij zijn eerste groep gasten zag, zou zich daarna steeds herhalen. De meesten kwamen naar Israël met de gedachte hier een goede vriend te komen bezoeken. Eenmaal in het land, bleken ze steeds weer geschokt door de toestanden die ze zagen, en waar ze in Nederland geen weet van hadden gehad. Zelf zegt Kees het in dit hoofdstuk zo: 'Wij blijven Israël in zijn voortbestaan steunen, maar we bekijken onze oude vriend met andere ogen.'

Ik leid een familiereis door Israël, ouders met hun kids. We starten de eerste dag bij de synagoge van het Hadasah-ziekenhuis in Jeruzalem. De synagoge heeft twaalf gebrandschilderde ramen van Marc Chagall, de beroemde Franse kunstenaar van Joods-Russische afkomst. De ramen stellen de twaalf zonen van aartsvader Jacob voor, van wie de twaalf stammen van Israël afstammen. Een waar kunstwerk.

Derde reis (juni 2012)

In Bethlehem organiseren we een meeting met Arabische jongeren. Met mijn gasten gaan ze op de gehate Muur schilderijen aanbrenge. De happening wordt uitgezonden op de Palestijnse tv. Ik kan het niet droog houden.

We eten bij de christelijk Palestijnse familie van Claire, die het dankzij een diep godsvertrouwen volhoudt om in Bethlehem te blijven wonen, ondanks het feit dat haar huis aan drie kanten omgeven wordt door de Israëlische veiligheidsmuur. Schijnwerpers en mitrailleurs staan gericht op de ramen, waarachter getraumatiseerde kinderen slapen. Veel Palestijnse christenen in Bethlehem ervaren dat Israël hun het leven zo ondragelijk probeert te maken dat ze vertrekken. Dit is Bethlehem anno 2012.

Zweten in Israël bij 45 graden

Ik ben weer helemaal in mijn element in het land van de kibboets waar ik als twintigjarige knaap gewerkt heb. De inwoners van Israël zijn 44 jaar later verhard. Het zijn zeker niet meer de vriendelijke mensen van mijn eerste ontmoetingen destijds in 1968. Maar ik begrijp het: ze willen overleven. Nu is het een land dat vooral vecht met terroristen, waarbij de Israëli zich hebben teruggetrokken achter de veiligheidsmuur. In het verleden was het vooral een gevecht met omringende staten.

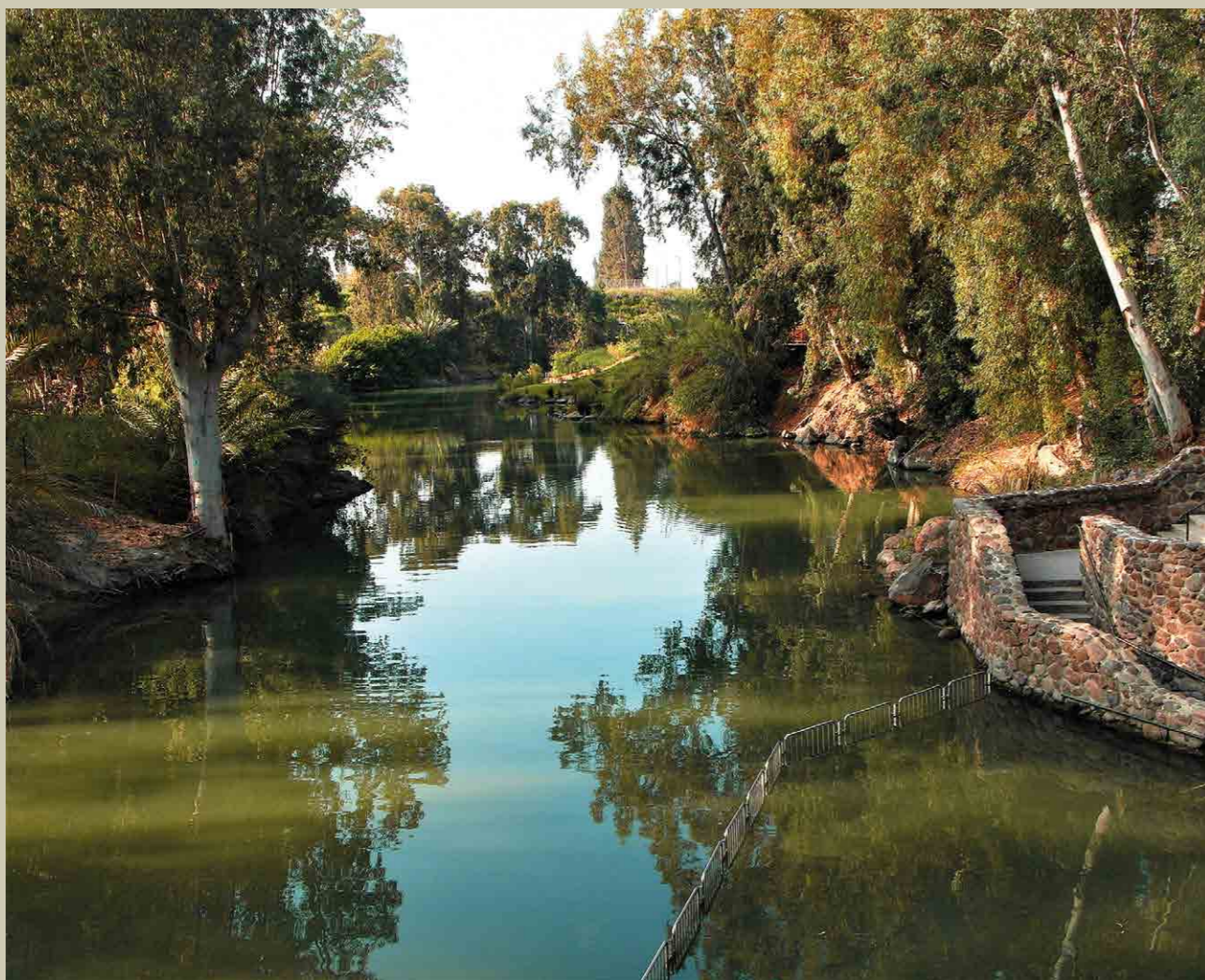
Vandaag met ouders en hun kroost de oudste kibboets van Israël bezocht en een foto van Mosje Dayan als baby gezien. De kids gedragen zich werkelijk voorbeeldig. Het is een zwaar program met veel emotie. We zien de tanks op de Golan-hoogvlakte op slechts 60 kilometer van Damascus. Gelukkig dat de VN-troepen ertussen zitten. Sinds 1978 slaagt Unifil erin de strijdende partijen uit elkaar te houden. Het zou niet best zijn voor Israël als Assad valt en er woeste Soennieten oprukken naar de grens. Maar we hebben de bunkers en loopgraven van Israël gezien en die lijken betrouwbaar.

We zwemmen in zwavelbronnen op Jordans gebied dat in 1967 tijdens de Zesdaagse Oorlog door Israël is ingepikt. De temperatuur hier loopt op tot 45 graden. Drinken helpt nauwelijks, want je zweet het er net zo hard weer uit. Aan plassen kom je niet toe of het is een dun oranje straaltje.

De jongelui moeten we het programma soms door de strot duwen, maar het zijn modelkinderen en de belofte van zwemmen doet veel. Bovendien dwingen de vreemde ogen van een oude schoolmeester. Een van mijn dames is wat gekleurd en heeft soms problemen bij de controles. De meeste Israëli zijn hondsbrutaal en bepaald niet vriendelijk. Overlevers die hard zijn voor elkaar. Maar wat wil je als in iedere familie wel een vader, zoon of dochter omgekomen is bij een van de vele oorlogen, bezettingen en aanslagen.

In mijn groep zitten zeer gelovige types die bij Yardinit kopje-onder gaan in de Jordaan, waar Johannes de Doper destijds Jezus onderdompelde. Over de exacte plaats van die doop heeft Israël ook weer ruzie met Jordanië. Zou het beter geweest zijn als er nooit een Bijbel was geweest waarop ieder zich beroept als het hem of haar zo uitkomt? Jammer voor Israël, maar inmiddels heeft Unesco Bethani in Jordanië als definitieve doopplek van Jezus aangewezen.

Onderweg naar de Negev-woestijn zien we de resten van steden uit de Romeinse tijd. Ik hoop dat de kibboets waar we slapen een zwembad heeft. Water komt hier uit een pijpleiding vanuit het Meer van Tiberias, waardoor de Dode Zee steeds minder water krijgt en langzaam opdroogt.

Israël heeft een nieuw probleem met jongemannen die illegaal uit Eritrea en Soedan komen om hier hun geluk te beproeven. Ze werken twaalf uur per dag voor een hongerloontje. Slavernij in een nieuw jasje en niemand hier die het gek vindt. Officieel zijn er 150.000 illegalen in Israël. In Tel Aviv zie ik een demonstratie van deze jongens die tegen uitzetting strijden.

We wandelen in Tiberias, dat de nummer één is van de heilige plaatsen van de Joden. De graven van Rabbi's zouden de vruchtbaarheid van vrouwen beïnvloeden. Ze strijken over een tombe en worden spontaan zwanger. Ook wel nodig, want als die orthodoxe Joden de pil gaan slikken is het gauw gedaan met Joods Israël. Als de Arabieren zich zo blijven voortplanten zijn ze in 2025 in Israël in de meerderheid.

Ramadan en sabbat in Jeruzalem

Wat een zootje hier in Jeruzalem. Er is geen enkele oecumenische afspraak over wie de winkels sluit om te vasten of te bidden. Een winkelsluitingswet is toch wel handig. Heb met mijn keppeltje op bij de Klaagmuur tussen de orthodoxe bontmutsen staan te schommelen en het wonder geschiedde! Open gingen de restaurants van de moslims in de oude stad en ik viel met vrienden aan op de falafels.

Een van mijn kids heeft een briefje tussen de stenen van de Klaagmuur gestopt ter nagedachtenis aan opa, die precies een jaar geleden overleden is. Schattig, zo een klein mannetje met zijn serieuze missie bij de Klaagmuur. Moe zat achter een gordijn aan de vrouwenkant met natte ogen de zaak te bekijken.

Ik volg de duizenden moslims die op weg zijn naar de Al-Aqsamoskee op de Tempelberg. Mohammed is hier met zijn paard naar de hemel verhuisd. Terwijl de Joden aan de oude westmuur van de tempel staan te bidden, wordt boven hun hoofd Allah aangeroepen. Een godswonder dat dit meestal goed gaat. Er zijn duizenden militairen aanwezig. Met een uzi in de rug word ik gescheiden van de moslims en de veilige kant op gedirigeerd. Voor mij deze keer geen Tempelberg.

Jeruzalem is door een muur gescheiden in een Joodse en een Palestijnse stad. De Joden willen van de stad de onverdeelde hoofdstad van Israël maken om haar nooit meer uit handen te geven. Er zullen nog heel wat stenen door Palestijnse jongens gegooid worden naar Israëlische soldaten.

Dappere Joodse vrouwen zitten in de checkpoints en letten erop of Palestijnse vrouwen niet op verkeerde plekken betast worden door hitsige Israëlische militairen van een jaar of twintig.

Een van mijn dames dreigt af en toe de geest te geven tijdens een wandeltocht door Avdat National Park in de Negev bij 45 graden. Gelukkig heeft ze een soort ingebouwde defibrillator die haar regelmatig kietelt en dan begint haar bloed weer te stromen. Moet er bij deze hitte niet aan denken te moeten reanimeren.

Een paar loslopende dames krijgen van mij gepaste aandacht als ze lonken naar stoere Israëli met een bos haar uit de blouse en een donkere zonnebril. Echte macho's, aantrekkelijk, maar vaak niet echt vriendelijk. De meeste Palestijnen zijn veel aardiger. Het maakt niet uit of het moslims of christenen zijn.

Bij de ingang van het park ligt de tombe van David Ben-Gurion, de eerste president van Israël. We leggen er steentjes op en maken foto's op de rand van de prachtige diepe canyon die Israël scheidt van Jordanië. Even verderop ligt de kibboets Sede Boker, waar Ben-Gurion zich terugtrok na zijn politieke loopbaan. Hier woonde, werkte en stierf hij in een eenvoudig huisje.

In de groep zit een eigenwijze onderwijzer. Hij is historicus en bijbelvast en dat is in het Beloofde Land best handig. Dus af en toe slikt hij de microfoon in. Onze chauffeur is een Palestijn uit Oost-Jeruzalem. Ik ga morgen bij zijn familie langs om te eten na het invallen van de duisternis.